

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev
Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport
Komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj
Interesna skupina lokalnih interesov

5

Številka: 213-04-2/2018/11
Ljubljana, 27. 5. 2019

Komisija Državnega sveta za državno ureditev, Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport, Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesna skupina lokalnih interesov so na skupni seji 6. 5. 2019, na podlagi 16., 20. in 21. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) oblikovale naslednje

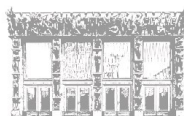
P o r o č i l o

k ponovni obravnavi odprtih vprašanj integracije tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji

Komisija Državnega sveta za državno ureditev, Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport, Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesna skupina lokalnih interesov so na pobudo državnega svetnika Bojana Kontiča po letu dni opravile ponovno obravnavo odprtih vprašanj integracije tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji in, na podlagi prvega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) in prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 - ZFDO-F in 81/18 – odl. US) sprejele naslednje

S K L E P E :

1. Komisija za državno ureditev, Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport, Komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesna skupina lokalnih interesov (v nadaljevanju: komisije in interesna skupina) so se po letu dni ponovno seznanile z odprtimi vprašanji integracije tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji in s težavami, s katerimi se pri svojem delu še vedno srečujejo lokalne skupnosti in pristojne državne ter lokalne institucije.
2. Zaradi odsotnosti celovitega pristopa pri reševanju problematike integracije tujcev v slovensko družbo so ukrepi nepovezani in zato večinoma ne dajejo učinkovitih rezultatov. Komisije in interesna skupina predlagajo, da Svet za vključevanje tujcev, ki glede na odgovor Vlade z dne 27. 6. 2018 (št. 21400-4/2018/6) vsebinsko združuje različna delovna področja, vezana na široko področje vključevanja tujcev v Republiki Sloveniji, intenzivira svoje delovanje in okrepi svojo vlogo koordinatorja med različnimi resorji in sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in

60
LET
STAVBE

različnimi javnimi institucijami. Le usklajeno delovanje vseh deležnikov lahko prispeva k izvajanju ukrepov, ki vodijo v uspešno integracijo tujcev v slovensko družbo.

3. Slovenija na področju migracij kot del širšega demografskega problema nima strategije, ki bi jasno določala kriterije, s katerimi usmerjamo in upravljamo priseljevanje za potrebe delovanja slovenske družbe (npr. koliko priseljevanja, izobrazbena struktura priseljencev, itd.). Glede na demografske trende je zato nujno pristopiti k oblikovanju jasnih usmeritev pri upravljanju kadrovskega resursa države in strategije države pri upravljanju z migracijami.
4. Ob zavedanju realnih potreb po migraciji delovne sile, komisije in interesna skupina poudarjajo, da je nujno usklajeno delovanje vseh deležnikov, ki morajo sproti reševati težave, preverjati obstoječe ukrepe in programe ter jih na podlagi izvajanja vrednotenja uspešnosti po potrebi modificirati. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je na lanski skupni seji izrazilo ugotovitev, da bi bilo, zaradi spremenjenega izvora delovne sile, ki nam jezikovno in kulturno ni blizu, treba razmisliti o vprašanju znanja slovenskega jezika kot pogoju za zasedbo delovnega mesta in temu nameniti posebno pozornost tudi v Strategiji ekonomskih migracij. Komisije in interesna skupina v skladu s tem tudi menijo, da bi morali razmisliti o spremembi zakonodaje in po vzoru drugih držav delodajalce v sodelovanju z državo spodbuditi, da poskrbijo za ustrezno raven znanja slovenskega jezika tujih delavcev še pred njihovim vstopom na slovenski trg delovne sile.
5. Komisije in interesna skupina glede problema zlorab socialnih transferjev opozarjajo na ugotovitev Ministrstva za notranje zadeve, ki poudarja, da so bile s številnimi zakonodajnimi spremembami v preteklih letih zagotovljene ustrezne zakonodajne rešitve za zaježitev zlorab socialnega sistema Republike Slovenije prek pridobitve dovoljenj za prebivanje. Pri tem pa Ministrstva za notranje zadeve ugotavlja, da se zakonodaja ne izvaja ustrezno in da je premalo sodelovanja pri preverjanju podatkov med upravnimi enotami in centri za socialno delo. Zato komisije in interesna skupina predlagajo, da se ugotovijo razlogi za navedene anomalije in da se jih čim prej odpravi.
6. Komisije in interesna skupina v zvezi z neustreznimi bivanjskimi razmerami tujcev opozarjajo, da občine nimajo možnosti aktivnega poseganja v problematiko prijavljanja velikega števila tujcev na istem naslovu oz. v posamezni stanovanjski enoti. Nedopustno je, da lahko v stanovanjski enoti, primerni za bivanje npr. štirih oseb, prijavi prebivališče več deset oseb (tujcev), zato bi morali po vzoru zakonodaje, ki ureja dodeljevanje neprofitnih stanovanj v najem, zakonsko opredeliti površinske standarde za prijavo prebivališča v posameznih stanovanjskih enotah in preprečiti množične prijave na istem naslovu.
7. Otroci tujcev se morajo ob prihodu v Slovenijo čim prej vključiti v vzgojno-izobraževalni sistem, naučiti slovenskega jezika in prilagoditi novemu okolju. Za to pa potrebujejo vzgojno – izobraževalne institucije več strokovne in finančne pomoči. Vrtci so praktično prva vstopna točka v vzgojno-izobraževalni sistem in s tem v slovensko družbo, zato bi morali sistemsko urediti ukrep obveznega (nekajurnega) sodelovanja oz. druženja družin (starši, otroci), ki prihajajo iz različnega kulturnega okolja. To bi bilo še posebej pomembno tudi v luči preprečevanja pojava, ko starši otrokom prepovedo druženje z otroki iz drugih

kulturnih okolij, kar povzroča dodatno pedagoško in strokovno delo z otroki. Smiselno bi bilo ponudbo nevladnih organizacij v lokalnih okoljih okrepiti tudi z drugimi oblikami v smislu obveznega vključevanja mater tujih otrok v tečaje slovenskega jezika. Komisije in interesna skupina opozarjajo, da je država 2019 ukinila financiranje številnih (popoldanskih) programov, v katere so se vključevali tuji otroci in njihove družine, ki so pridobivali učno pomoč in različne veščine, ki so jih koordinirali centri za socialno delo. V zvezi s tem se postavlja vprašanje, kateri programi in kateri izvajalci bodo nadomestili učinkovite programe, ki so doslej potekali prek centrov za socialno delo.

8. Vključevanje otrok tujcev v vrtec med letom je težavno, saj se prosta mesta zapolnijo ob začetku šolskega leta (1. 9.), med letom pa so izpisi otrok redkost. S tega vidika bi bilo smiselno, da bi normativi v vrtcih omogočali, da npr. 2 prosti mesti pripadata za otroke tujcev, ki se želijo vključiti v vrtec čez leto. Ker se danes v vrtece vpisuje vedno več otrok s tujejezičnega okolja in tudi otrok s posebnimi potrebami, bi morali v oddelkih z otroki tujcev znižati normative, ki so danes previsoki (+ 2 otroka). Znižanje normativov je nujno, saj tako prvi kot drugi potrebujejo dodatno strokovno pomoč osebja.

9. Koncept vključevanja otrok tujcev v izobraževalni proces na osnovnošolski in srednješolski ravni brez znanja slovenskega jezika se izkazuje kot problematičen in tuje učence oz. dijake zelo obremeni (opravljanje šolskih obveznosti in hkratno učenje slovenskega jezika), prav tako obremeni celotni razred in profesorje. Komisije in interesna skupina izpostavljajo dobro prakso učenja slovenskega jezika tujih študentov Univerze v Ljubljani v okviru t. i. Leto+ in menijo, da bi bilo njihove dobre izkušnje in rešitve smiselno uporabiti tudi pri nadgradnji koncepta učenja slovenskega jezika učencev in dijakov. Država mora z evalvacijo ugotovljati učinkovitost veljavnega sistema tečajev slovenščine za dijake v srednjih šolah in tako zagotoviti povratne informacije o uspešnosti dijakov, ki obiskujejo tečaj slovenščine (koliko jih uspešno zaključi šolanje in koliko jih predčasno zapusti državo). Ker se razmere neprestano spreminjajo, je pomembno prisluhniti predstavnikom šol, ki so vsakodnevno v stiku z mladostniki in najbolj poznajo tako njihove stiske kot tudi trende na področju zaposlovanja in dinamiko spreminjanja (avtomatizacije) delovnih mest.

10. Komisije in interesna skupina opozarjajo na spornost modela štipendij, ki jih Javni sklad Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije namenja za usposabljanje dijakov, ki prihajajo iz Zahodnega Balkana, na tehničnem področju v srednjih poklicnih in strokovnih šolah. V imenu dijakov za tovrstne štipendije zaprosijo srednje šole, ki pa jih morajo v primeru neuspešnega zaključka šolanja njihovih dijakov tudi vračati. Tak model je nujno spremeniti tako, da šola ne bo nosila finančnega bremena vračanja štipendije v primeru neuspešnega zaključka šolanja.

* * *

Komisije in interesne skupine so sprejele **dodatni sklep**:

Komisije in interesna skupina predlagajo, da se Državni svet na eni od prihodnjih sej ponovno seznanijo s problematiko integracije tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji.

Obrazložitev:

I)

Komisije in interesne skupine so na pobudo državnega svetnika in župana Mestne občine Velenje Bojana Kontiča ponovno obravnavale problematiko tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Sloveniji pri njihovem vključevanju v lokalno okolje, saj opažajo, da od seznanitve s tovrstnimi težavami na skupni seji komisij in interesne skupine in 7. seji Državnega sveta pred enim letom, občine ne zaznavajo večjega napredka, morda je celo več lokalnih okolij, ki opozarjajo na težave z vključevanjem tujcev v okolje. Čeprav občine nimajo vpliva na urejanje navedene problematike, se prav lokalna okolja soočajo s težavami pri vsakodnevni komunikaciji s tujci, ki poznajo zgolj svoj materni jezik (v veliki večini gre za albansko in makedonsko govoreče osebe) in imajo zato težave pri vključevanju v slovensko družbo.

Ključni problem ostaja (ne)poznavanje slovenskega jezika in s tem povezanih težav v vsakodnevem življenju tujcev, njihovih partnerjev ter otrok, ki pridejo v stik z javnimi storitvami (npr. v zdravstvenih domovih, šolah, vrtcih, centrih za socialno delo, itd.) in stisk delavcev v teh službah, ker ne morejo ustrezno komunicirati z njimi. Javne institucije so dostikrat prepuščene lastni iznajdljivosti pri reševanju težav.

Župani izpostavljajo predvsem težave v vzgojno-izobraževalnem sistemu, saj vanj vstopajo otroci in mladostniki, ki ne znajo slovenskega jezika in se morajo šole in vrtci znajti sami, kar predstavlja obremenitev za vzgojitelje in učitelje, slabše znanje teh otrok in mladostnikov ter s tem povezano večjo obremenitev svojih sošolcev. Na področju vzgoje in izobraževanja je ključni problem zagotavljanje zadostnega systemskega financiranja za poučevanje slovenskega jezika za učence in dijake, ki se neposredno po prihodu v Slovenijo vključujejo v osnovno in srednjo šolo ter se učijo slovenščine le nekaj ur tedensko in zaradi nezadostnega znanja jezika težje sledijo učni snovi.

V politikah države za ukrepanje tudi ni videti strategije delovanja na področju vključevanja partnerk in žena delavcev, ki prihajajo k nam, ki ostajajo v okviru družine in se ne naučijo slovenščine, ker je prvi pogoj uspešne integracije v družbo.

V okviru potreb slovenskega gospodarstva po delovni sili in ob demografskih trendih migracije postajajo dejstvo. Brez poznavanja jezika države gostiteljice je integracija tujcev v družbo otežena. Medtem ko morajo v drugih državah tujci, če želijo dobiti pravico do bivanja, poznati osnove jezika te države, ki omogoča osnovno komuniciranje in vključevanje v družbo, Slovenija nima take zakonske ureditve.

II)

Skupnost občin Slovenije v pisnem stališču z dne 6. 5. 2019 poudarja, da se od lanskoletne obravnave problematike v Državnem svetu, razen nekaj pogovorov, na tem področju ni zgodilo nič. Ob vsakokratnih pogovorih z nosilci oblasti na državni ravni, tudi v okviru vladne delovne skupine za pripravo predlogov za spremembo zakonodaje, ki bo zmanjšala stroške občin, so njeni predstavniki opozarjali na tovrstne težave z namenom, da bi pristojni zaznali resnost problematike. Skupnost občin Slovenije opozarja, da je nujen takojšen pristop pri reševanju problematike, ki bo povezal pristojna ministrstva in institucije, ki delajo s tujci, občine in tudi podjetja, ki potrebujejo tujo delovno silo. Ob zavedanju realnih potreb po migraciji delovne sile, je treba sprejeti rešitve, ki bodo prinašale rezultate, hkrati pa izvajati evalvacijo

ukrepov, na podlagi katere se bodo neučinkoviti ukrepi sproti nadomeščali z ukrepi, ki bodo dali boljše rezultate. Skupnost občin Slovenije podpira ustanovitev posebne medresorske delovne skupine, ki bi morala imeti širok mandat, v njej pa je pripravljena tudi aktivno delovati.

III)

Na težave na področju predšolske vzgoje še zmeraj opozarjajo na **Skupnosti vrtcev Slovenije**. Nepoznavanje slovenskega jezika povzroča težave že pri vpisu otrok priseljencev v slovenske vrtce – očetje so običajno na delu, matere slovenskega jezika ne razumejo in zato pripeljejo s seboj otroškega prevajalca, s katerim se je težje sporazumevati glede osnovnih informacij za vpis otroka v vrtec (npr. zataknje se že pri imenu in priimku, težave z državljanstvom, plačilom vrtca). Pri izpolnjevanju obrazcev sicer po svojih najboljših močeh pomagajo zaposleni v vrtcu, tudi ko starši teh otrok zapadejo v dolgove, jim skušajo prek različnih organizacij pomagati pri izpolnjevanju finančnih obveznosti, kulturne in jezikovne ovire tujih otrok skušajo zmanjšati tudi z izvajanjem različnih prilagojenih programov.

Tuji otroci se morajo ob prihodu družine v Slovenijo čim prej vključiti v vzgojno-izobraževalni sistem, saj praksa kaže, da se otroci v prvem starostnem obdobju (1–3 leta) bistveno hitreje vključijo v družbo, naučijo slovenskega jezika in prevzamejo slovenske običaje.

V vrtcih, v katerega se vpisuje vedno več otrok s tujejezičnega okolja, bi morali v oddelkih, ki vključujejo tuje otroke, znižati normative, ki so povečani (+ 2 otroka). Poleg tega je v vrtcih vedno več otrok s posebnimi potrebami. Znižanje normativov je nujno, saj tako prvi kot drugi potrebujejo dodatno strokovno pomoč osebja. Ker prihajajo otroci tujcev v Sloveniji čez celo leto, je problematično njihovo vključevanje v vrtec med letom, saj se prosta mesta zapolnijo ob začetku šolskega leta (1. 9.), med letom pa so izpisi otrok redkost. S tega vidika je bil na seji podan predlog, da bi normativi v vrtcih omogočali, da 2 prosti mesti pripadata za otroke tujcev, ki se želijo vključiti v vrtec čez leto.

Od lani je bil sicer narejen v nekaterih primerih (predstavnica Skupnosti vrtcev Slovenije je izpostavila primer vrtca, kjer deluje sama) napredek z vzpostavitvijo dobre prakse povezovanj vrtca z nevladno organizacijo, ki sodeluje z materami tujih otrok, in ljudsko univerzo, kjer so za matere organizirali tečaj slovenskega jezika. Poleg tega imajo matere tujih otrok možnost občasnega druženja in vzpostavljanja pristnejših odnosov. Glede na to, da so vrtci praktično prva vstopna točka v vzgojno-izobraževalni sistem in s tem v slovensko družbo, bi morali sistemsko urediti ukrep obveznega (nekajurnega) sodelovanja oz. druženja družin (starši, otroki), ki prihajajo iz različnega kulturnega okolja. To bi bilo še posebej pomembno tudi v luči preprečevanja pojava, ko starši svojim otrokom prepovedo druženje z otroki iz drugih kulturnih okolij, kar povzroča dodatno pedagoško in strokovno delo z otroki.

Smiselno bi bilo ponudbo nevladnih organizacij v lokalnih okoljih okrepiti tudi z drugimi oblikami v smislu obveznega vključevanja mater tujih otrok v tečaje slovenskega jezika. Ker so očetje zaradi dela večinoma odsotni, je ključnega pomena, da se matere, ki z otroki preživijo največ časa in skrbijo za njihov razvoj, čim prej naučijo slovenskega jezika in spoznajo slovensko kulturo in običaje. Predlog za obvezno vključevanje mater v tečaje učenja slovenskega jezika izhaja tudi iz

dosedanjega slabega odziva tujcev na ponudbo vrtcev (npr. popoldanska druženja, tečajji) z namenom njihove lažje integracije v slovensko družbo.

V Združenju ravnateljic in ravnateljev osnovnega in glasbenega izobraževanja tudi izpostavljajo problem nepoznavanja slovenskega jezika in posledično problematičnost samega vključevanja tujih otrok v izobraževalni proces. Kot primer se izpostavlja OŠ Logatec, ki vpisuje otroke brez kakršnegakoli znanja slovenščine iz bližnjega azilnega doma in imajo zato bistveno večje težave pri vključevanju v izobraževalni proces kot npr. otroci iz držav bivše Jugoslavije, kjer je šolski sistem bližje slovenskemu in je zaradi bližine njihovo znanje oz. razumevanje slovenskega jezika večje. Zaradi drugačnosti šolskih sistemov držav, iz katerih prihajajo otroci iz azilnega doma, je težje tudi predvideti njihovo šolsko predznanje, ki je običajno šibko. Obstajajo primeri, da je otrok nepismen (in ne zna nobenega drugega jezika kot maternega), čeprav bi glede na slovensko zakonodajo in starostno skupino sodil v višje letnike OŠ - npr. 14-letni fant je preživel skoraj vsa leta v turškem begunskem centru in nikoli ni obiskoval šole, v Sloveniji pa bi ga morali vključiti v 9. razred OŠ. Šole skušajo slediti zakonodaji in v okviru svojih zmožnosti vključiti učence v vzgojno-izobraževalni sistem.

Dodatno težavo predstavlja tudi nezmožnost ustreznega komuniciranja s starši otrok-tujcev, saj tudi oni (predvsem matere) ne poznajo slovenskega ali drugega tujega (angleškega) jezika. Te težave skušajo šole sicer reševati s pomočjo ljudi s svojega okolja, ki se lažje sporazumevajo - npr. starejši bratje/ sestre, kar pa je lahko problematično, saj učitelji ne vedo, ali je bil pogovor ustrezno preveden oz. razumljen. Poleg navedenega se šole, ki vključujejo tuje otroke (iz azilnih domov) soočajo tudi z nenaklonjenostjo lokalnega okolja, ki velikokrat prav tujce (begunce) krivijo za težave, s katerimi se soočajo šole (npr. prostorska stiska) in mnogokrat tudi širijo neresnice (npr. da otroci sedijo med poukom na tleh zaradi beguncev). To je nekorektno do tujih otrok in pomeni tudi zlorabo sistema. Tuji otroci so v Sloveniji in jih je treba vključiti v vzgojno-izobraževalne procese in s tem v slovensko družbo, pri tem pa šole potrebujejo več strokovne in finančne pomoči pri izvajanju pouka.

V Zvezi srednjih šol in dijaških domov Slovenije pozdravljajo Pravilnik o tečaju slovenščine za dijake v srednjih šolah (v nadaljevanju pravilnik), ki je začel veljati 1. 9. 2018 in ki določa dodatne ure slovenščine za dijake brez znanja slovenskega jezika. Vendar so do novega pravilnika tudi kritični, saj intenzivni tečaj slovenščine kljub dodatnim uram oz. znanje slovenščine na ravni A2 ne zadošča za normalno spremljanje pouka na srednješolski ravni, kjer se pojavijo tudi zahteve po varnosti pri delu ali delu s stroji, kar je povezano z nujnim razumevanjem navodil. Čeprav pravilnik določa, da se intenzivni tečaj slovenščine izvede v strnjeni obliki v prvem polletju (16 tednov po 10 ur tedensko), se nekatere šole odločajo za izvajanje tečaja še pred začetkom šolskega leta, saj se tako že na začetku lažje vzpostavi osnovna komunikacija z dijaki brez znanja slovenskega jezika. Pri tem morajo šole intenzivno delati z mladostniki, da se sploh udeležujejo sicer obveznega tečaja slovenskega jezika.

V srednjih šolah, ki predstavljajo prag pred vstopom na trg dela, se delež ekonomskih migrantov povečuje iz leta v leto (npr. v eni od ljubljanskih srednjih šol je v 4. letniku 7 tujcev, v 3. letniku 10 tujcev, v 2. letniku 31 tujcev in v 1. letniku 33 tujcev). Povečuje se predvsem delež dijakov iz Bosne in Hercegovine, kjer so zaradi sorodnosti jezikovne ovire manjše, vendar so med dijaki večje razlike, nekateri hitro usvojijo slovenski jezik, drugi imajo večje težave. Poleg tega se v šolah soočajo z

novim pojavom, ko se v srednje šole vpisujejo tuji dijaki, ki pridejo v Slovenijo (večinoma iz BiH) brez staršev in zato šole praktično nimajo stika s starši. Že tako se mladostniki soočajo s številnimi stiskami, prihod v tujo državo in velika pričakovanja njihovih staršev, da bodo uspešni, pa te stiske le še povečujejo.

Glede na obseg tečaja (10 ur na teden) imajo šole težave pri zagotavljanju učiteljev slovenščine, ki izvajajo tečaj, saj gre za njihove dodatne obveznosti. Ker je učitelj za 1 uro poučevanja, ki je določena s sklepom pristojnega ministra, plačan bruto 11,94 evra (neto 5-6 evrov), to le še otežuje interes učiteljev za izvajanje tovrstnega specifičnega in zahtevnega dela z mladostniki različnih narodnosti.

V Zvezi srednjih šol in dijaških domov Slovenije pogrešajo povratne informacije o uspešnosti dijakov, ki obiskujejo tečaj slovenščine, in sicer koliko jih (uspešno) zaključi šolanje in koliko jih predčasno zapusti državo. Taka evalvacija je nujna za ugotavljanje učinkovitosti veljavnega sistema tečajev slovenščine za dijake v srednjih šolah.

Javni sklad Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije namenja za dijake, ki prihajajo v Slovenijo iz Zahodnega Balkana, štipendije za usposabljanje na tehničnem področju v srednjih poklicnih in strokovnih šolah. V imenu dijakov morajo za tovrstne štipendije zaprositi srednje šole, če pa dijaki uspešno ne zaključijo šolanja, jih morajo šole vračati. Tak model ni primeren in bi ga morali spremeniti tako, da v primeru neuspešnega zaključka šolanja šola ne nosi finančnega bremena vračanja štipendije.

V zvezi s pravilnikom v Zvezi srednjih šol in dijaških domov Slovenije opozarjajo, da se je pravilnik začel pripravljati že pred časom in predstavlja odgovor na takratne razmere, ki pa so zelo dinamične in se vsakodnevno spreminjajo. V tej luči je nujen stalen dialog med vsemi deležniki, še posebej je pomembno prisluhniti predstavnikom šol, ki so vsakodnevno v stiku z mladostniki in najboljše poznajo tako njihove stiske kot tudi trende na področju zaposlovanja in dinamiko spreminjanja (avtomatizacije) delovnih mest. Najboljša integracija je integracija prek šolskega sistema, ki pa mora biti dobro preiščena, načrtovana in izvedena – če se otroku ena vrata zaprejo, je treba odpreti druga (npr. poiskati rešitve, če se dijak ne udeležuje obveznega tečaja slovenskega jezika). Otroci se niso sami odločili, da pridejo v Slovenijo, ampak njihovi starši, in to na podlagi informacij, ki jih daje slovenska družba.

V **Skupnosti centrov za socialno delo** se strinjajo, da se stanje na terenu v zadnjem letu ni izboljšalo oz. se še slabša. Medtem ko so se zadnjih dvajset let izvajali številni (popoldanski) programi, v katere so se vključevali tuji otroci in njihove družine, kjer so pridobivali učno pomoč in različne veščine, se jih je 2019 veliko število ukinilo, ker jih država ne financira več. Poleg tega ni več niti javnih del, prek katerih bi lahko vsaj delno nadomestili ukinjanje, pred tem financiranih popoldanskih programov.

Izpostavljen je bil primer dobre prakse Občine Jesenice, ki je v okviru programa javnih del zaposlila eno sodelavko, ki je nudila pomoč pri sporazumevanju z albansko govorečimi tujci v okviru storitev zdravstvenega doma, Zavoda RS za zaposlovanje, šol in vrtcev, upravne enote in Splošne bolnišnice Jesenice. Ker se je taka pomoč izkazala za učinkovito, je občina to osebo redno zaposlila in jo plačuje iz svojih sredstev.

IV)

Kot opozarjajo **komisije in interesna skupina**, težave na področju integracije tujcev zahtevajo usklajeno delo vseh deležnikov. Integracija tujcev je v tesni povezavi z vprašanji demografije in glede na težave s stopnjo rodnosti pri nas (pod 1,9), bo priseljevanje nujno tudi v prihodnje. Država potrebuje resno demografsko politiko, podprto s strokovnimi in relevantnimi podatki, pri nastajanju katere bi morala sodelovati vsa resorna ministrstva. Nizka rodnost s seboj prinaša resne dileme in ukrepanja na drugih področjih, čeprav se trenutno zdi, da tema za politiko in Vlado ni pomembna. Komisije in interesna skupina so v razpravi opozorile predvsem na to, da glede na dogajanja v praksi nimamo izdelanega načrta, koga bomo v prihodnje potrebovali kot delovno silo (glede na staranje prebivalstva) in bi tudi na tej podlagi izdajali delovna dovoljenja. Zato je v javnosti mnogokrat občutek, da zakonodaja, na podlagi katere se izdajajo delovna dovoljenja in dovoljenja za bivanje, ni ustrezna in da se jo izrablja za pridobivanje socialnih transferjev v Sloveniji in drugih ugodnosti in tudi za vstop na trg dela v drugih državah EU. Komisije in interesna skupina so pozvale Vlado in ministrstva, da morajo biti ukrepi za integracijo tujcev jasno usmerjeni in se morejo sproti preverjati, pri čemer naj država hitro reagira na opozorila lokalnih okolij, po potrebi tudi s spremembami zakonskih in podzakonskih aktov.

Komisije in interesne skupine so tudi opozorile, da je sistem, v katerem učence in dijake vključimo v izobraževalni proces takoj po prihodu v državo, vprašljiv. Čeprav je hitra vključenost v izobraževalni sistem pomembna, so otroci v okviru sedanjega sistema hendikepirani pri doseganju znanja pri vseh šolskih predmetih, saj težko sledijo učnim uram zaradi slabega oz. brez znanja slovenskega jezika, ki se ga sicer učijo v okviru dodatnih ur. Do večjih težav prihaja v poklicnem izobraževanju dijakov, kamor se vpisuje večina tujih dijakov. Pri poklicnem izobraževanju, ki vsebuje veliko praktičnega pouka, neznanje slovenskega jezika predstavlja veliko oviro pri doseganju ustreznega nivoja znanja. V primeru dela s stroji gre tudi za vprašanje varnosti, zato dijakov brez znanja slovenskega jezika velikokrat sploh ne spustijo k praktičnemu delu s stroji. Zato se postavlja vprašanje, kako bo lahko dijak, ko bo končal šolanje, delal v poklicu, če v šoli ne bo pridobil vsega znanja in veščin. Komisije in interesna skupina so izpostavile, da je treba v primeru mladih še posebej skrbno načrtovati vse aktivnosti, saj se otroci znajdejo v tujem okolju in so pri vključevanju v tuj šolski sistem v velikih stiskah, neznanje jezika pa jih le še povečuje.

Država mora narediti strategijo, npr. pol leta intenzivnega učenja slovenščine in vključevanja v družbo, pri čemer je treba profesorje, ki bodo poučevali tuje učence in dijake, primerno plačati in zagotoviti udeležbo otrok pri urah pouka slovenščine, saj bo le tako integracija uspešna. Ministrstva morajo pripraviti učinkovito strategijo, saj je razkorak med tem, kar vsebujejo dokumenti in kar se dejansko dogaja v različnih institucijah (npr. zdravstveni domovi, centri za socialno delo) precej velik. Komisije in interesna skupina so opozorile, da so se migracije dogajale v preteklosti in se bodo tudi v prihodnje, vprašanje je le, kako dobro smo kot družba nanje pripravljeni in kako smo se jim sposobni prilagoditi ter v primeru težav iskati rešitve oz. prilagajati ukrepe.

Komisije in interesna skupina izpostavljajo uspešen model učenja slovenskega jezika in vzporednega obiskovanja izobraževalne ustanove, ki ga je uvedla Univerza v Ljubljani in se imenuje Leto+. V okviru tega projekta lahko tuji študenti ob vpisu svoje študijske smeri 1. letnik uspešno opravijo zgolj s polovico kreditnih točk (30 točk), od

tega mora biti vsaj 12 točk iz učenja slovenskega jezika in spoznavanja kulture, ki poteka prek Centra za slovenščino kot drugi/ tuji jezik. Odkar poteka izobraževanje na ta način, tuji študentje (v večini gre za študente iz BiH) izjemno dobro napredujejo in ko usvojijo znanje slovenščine ter se navadijo sistema študija, redno opravijo vse izpite in obveznosti tudi za nazaj. Komisije in interesna skupina so se glede na težave z nepoznavanjem slovenskega jezika tujih dijakov v srednjih šolah zavzele za to, da bi na podlagi dobre prakse Univerze v Ljubljani pripravili prilagojen program za intenzivno učenje slovenskega jezika tudi za dijake. Lahko bi npr. odprli nekaj oddelkov po Sloveniji (bivanje v dijaških domovih), v katerih bi se tuji dijaki intenzivno učili slovenskega jezika, spoznavali kulturo in običaje ter se šele nato vključili v izobraževalni sistem. Državni svetniki tudi opozarjajo, da so dijaki zaradi dodatnega učenja slovenskega jezika obremenjeni prek tedensko predpisanih 36 ur dovoljene šolske obremenitve. Pri tem učenci in dijaki dodatnih ur slovenskega jezika niti ne obiskujejo redno in se zato postavlja vprašanje dosega njihove integracije v slovensko družbo.

Domisliti bo treba tudi primeren sistem učenja slovenskega jezika, spoznavanje kulture in običajev okolja za odrasle tujce in pri tem odgovoriti na vprašanja, ali sedanji programi za vključevanje tujcev v slovensko družbo omogoča njihovo uspešno integracijo in jih opremi z vsemi ustreznimi znanji za aktivno življenje v Slovenji. V teh primerih bi po mnenju komisij in interesne skupine lahko sledili zgledu nekaterih drugih držav, kot je npr. Švica z velikim številom tujcev, ki so uspešno integrirani v švicarsko družbo.

V)

Na **Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ)** pojasnjujejo, da programi in ukrepi za vključevanje tujcev na področju, za katerega je pristojno MNZ, poteka na enak način kot pred letom. MNZ je primarno pristojno za usklajevanje, koordinacijo in zagotavljanje informacij o pravicah in dolžnostih tujcev. Prav tako izvaja tečaje slovenskega jezika ter spoznavanja slovenske kulture in družbe za tujce državljanke tretjih držav, ki niso vključeni v redni izobraževalni sistem. V pristojnosti MNZ deluje tudi Svet za vključevanje tujcev.

MNZ v okviru integracijskih ukrepov z različnimi programi zagotavlja pomoč pri vključevanju državljanov tretjih držav v slovensko družbo. Programe izvajajo nevladne organizacije in drugi, na javnih razpisih izbrani svetovalci. Izvedbo teh programov MNZ financira 75 % iz evropskih sredstev, ostalo so domača sredstva in lani je bilo za te programe namenjenih okoli 670.000 evrov. Glavni program, ki ga MNZ kontinuirano izvaja že vse od 2008, je program začetne integracije priseljencev (program poučevanja slovenskega jezika in spoznavanja kulture in državne ureditve), ki se trenutno izvaja v 31 krajih po Sloveniji. Na področju informiranja tujcev MNZ večino informacij zagotavlja prek spletne strani www.infotujci.si. Leta 2018 je MNZ začel tudi s projektom organiziranja središč medkulturnega dialoga, ki se trenutno izvaja v Kopru, Mariboru in Velenju. Cilj teh programov je ustvariti ozaveščeno in informirano okolje, ki bo sprejemalo in vključevalo tujce v družbo, zagotavljalo pomoč pri vključevanju tujcev v lokalno okolje, omogočalo aktiviranje in povezovanje lokalnega prebivalstva, ki je pripravljeno sodelovati pri ustvarjanju vključujočega okolja, ter ozaveščanje lokalnega prebivalstva o vključevanju tujcev v lokalno okolje kot dvosmernega procesa.

Vlada je novembra 2018 sprejela sklep o imenovanju medresorske delovne skupine za pripravo in spremljanje izvajanja Strategije Republike Slovenije na področju migracij ter koordinacijo aktivnosti na področju migracij (zaveza v koalicijski pogodbi). V strategiji morajo biti opredeljeni cilji, usmeritve in ukrepi za učinkovito upravljanje z migracijami v Republiki Sloveniji. Predlog strategije mora biti pripravljen do konca junija 2019, strategija je v fazi priprave in je razdeljena v 6 vsebinskih stebrov, eden od njih je tudi področje integracije. Nosilec tega dela je Urad za oskrbo in integracijo migrantov. Strategija v vsakem primeru naslavlja tudi zagotavljanje sinergijskih učinkov različnih akterjev na področju oblikovanja in izvajanja integracijske politike, kar opredeljuje tudi ustrezno vključevanje lokalne skupnosti pri pripravi tovrstnih ukrepov.

Predstavnica MNZ je v odzivu na razpravo v zvezi z zlorabami socialnih transferjev pojasnila, da na MNZ kot nosilec Zakona o tujcih ugotavljajo, da so bile s številnimi zakonodajnimi spremembami zagotovljene ustrezne zakonodajne rešitve za zajezitev zlorab socialnega sistema prek pridobitve dovoljenj za prebivanje, vendar tudi ugotavljajo, da se zakonodaja ne izvaja ustrezno. Vsak tujec, ki pride v Slovenijo, mora imeti zagotovljena sredstva za preživljanje, to velja tudi v primeru družinskih članov. Ta določba je bila uvedena ravno z namenom, da se prepreči obremenjevanje socialnega sistema države. V tem kontekstu na MNZ pogrešajo večje povezovanje upravnih enot in centrov za socialno delo glede preverjanja podatkov. Zakonodaja sama ustrezno pokriva področje, ima pa država rezerve glede izvajanja in nadzora nad področjem. Zakon o tujcih ne dovoljuje takojšnje pravice do združitve družine za vse, takojšnja združitev družine se lahko zgodi le v primeru interesa države. Če ne gre za interes države, pa mora tujec, če izpolnjuje vse ostale pogoje, na združitev z družinskimi člani čakati 1 leto.

Kot pojasnjujejo na **Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)**, strategija vključevanja priseljencev na področju vzgojno-izobraževalne sfere temelji na vključujočem pristopu, kar pomeni, da se otroku, učencu oz. dijaku zagotovi takojšnje učenje slovenščine in ga po čim krajšem času, ko doseže določeno stopnjo sporazumevalnih zmožnosti, vključiti med vrstnike. Na MIZŠ izpostavljajo, da so se v zadnjem letu na področju izobraževanja izvajale številne aktivnosti, zato ne drži trditev, da se nič ne dogaja.

MIZŠ že deset let financira različne projekte s področja vključevanja priseljencev in avgusta 2018 je sprejelo Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Gre za strokovni dokument, na podlagi katerega se je število ur začetnega učenja slovenščine v srednjih šolah že povečalo, v osnovnih šolah pa se te spremembe pripravljajo, pri čemer se vsaj v osnovnih šolah z večjim številom otrok priseljencev načrtuje tudi sistematizacija delovnega mesta učitelja slovenščine, ki poučuje te otroke. Ta dokument predvideva tudi spremembo Pravidnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli v delu, ki se nanaša na začetek ocenjevanja znanja oz. prilagoditveno obdobje.

Na področju srednjega šolstva je bil 1. 9. 2018 uveljavljen Pravilnik o tečaju slovenščine za dijake v srednjih šolah, ki omogoča učenje slovenščine do ravni A2 (120/ 160/ več ur za večje skupine), poleg tega pa ima dijak v letu, ko se vpiše, možnost dodatnih 35 oz. 70 ur za učenje slovenščine oz. za pomoč pri ostalih predmetih. Na ministrstvu se strinjajo, da je potrebna evalvacija. V zvezi z opozorilom, da bi morali dijaki, ki so vključeni v slovenski izobraževalni sistem,

obvezno obiskovati intenzivni tečaj slovenščine, je predstavnica MIZŠ poudarila, da mora dijak, ki nima potrdila o znanju slovenščine na ravni A2, v skladu z navedenim pravilnikom obvezno opraviti intenzivni tečaj slovenščine, ki ga organizira srednja šola.

Na področju osnovnošolskega izobraževanja na ministrstvu intenzivno pripravljajo spremembe Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programov osnovne šole, ki naj bi začel veljati v šolskem letu 2020/ 2021. V vmesnem času pa bo MIZŠ skušalo, še posebej v osnovnih šolah z večjim številom otrok priseljencev, na čim ustrežnejši način pristopiti k reševanju problemov v posameznih šolah.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja vzgoji (ZOFVI) trenutno ne daje pravne podlage za financiranje začetnega pouka slovenščine v vrtcih, je pa s 1. 9. 2018 novela Zakona o vrtcih določila, da se iz državnega proračuna krije izvajanje krajšega programa v obsegu 240 ur letno, ki je namenjen otrokom, ki pred letom vstopa v osnovno šolo še niso vključeni v vrtec, pri čemer so na ministrstvu kot ciljno skupino imeli v mislih otroke priseljence. V okviru teh krajših programov imajo vrtci možnost oblikovati tovrstne oddelke le s petimi otroki, kar omogoča bolj intenzivno delo z njimi.

Predstavnica MIZŠ je apelirala, da smo strpni in poskrbimo, da bodo otroci, učenci in dijaki priseljenci, ki so vključeni v slovenski izobraževalni sistem, sprejeti s pozitivno noto, ki omogoča doseganje njihovih najvišjih potencialov. Na ministrstvu se zavedajo pomembnosti ustreznega odnosa vseh zaposlenih na področju vzgoje in izobraževanja.

Na področju osnovnošolskega izobraževanja je v letošnjem šolskem letu oddanih 3264 vlog za dodelitev strokovne pomoči za učence priseljence, kar predstavlja 1,74 % osnovnošolske populacije. Na področju srednješolskega izobraževanja je bilo v jesenskem roku vključenih v intenzivni tečaj slovenščine 611 dijakov, kar predstavlja 0,83 % srednješolske populacije, v vrtcih pa je letos vključenih 4822 otrok s tujim državljanstvom.

* * *

Za poročevalca je bil določen predsednik Komisije za državno ureditev Rajko Fajt.

Podpredsednik Komisije za
kulturo, znanost, šolstvo in šport
Bojan Režun, l.r.

Predsednik Komisije za
državno ureditev
Rajko Fajt, l.r.

Vodja Interesne skupine
lokalnih interesov
Milan Ozimič, l.r.

Predsednik Komisije za
lokalno samoupravo in regionalni razvoj
Dušan Strnad, l.r.